

שבט

אר"ח סימן פד

הלוי

פז

5

תרע"א דדוקא בשעת הסכנה, איצרא לשון הרמ"א שם ס"ו ומיהו זזה"ו שכולנו מדליקין מצפנים - והיינו אפילו שלא בשעת הסכנה, דבשעת הסכנה גם השו"ע יודה, והעיר מדברי האור-זרוע שכבר צימיו נתקשה מ"ט לא נוהרים בזה והציא גם ממה שנתעורר בזה הגה"ק בעל מנחת אלעזר בס' נמוקי או"ח ולא מלא מענה.

ובאמת בזמן הרמ"א שעדיין היו תקופות פעם של סכנה ופעם שבאו אל המנוחה אפשר להבין קצת שלא שינו דרכי ההלכה מפעם לפעם, אבל בזמן שיש שלום ע"ד הש"ס ר"ה י"ח ע"ב, ובעיירות שכולם יהודים וכן בהשיכוניס שלהם, באמת נריך טעם למה הרוב עדיין מחזיק במנהג הרמ"א להדליק מצפנים, איצרא שמדליקין בחלון כאשר אנו נוהגים אין עליהם תמיה כיון שהרוב דרים כהיום בעליה ובצמים רב קומות שא"ל לכולם לקיים דין פתח - ויש היכר יותר בחלון, ואפי' כשהחלון למעלה מכ' כאשר בארתי זה בעניי בתשובת שבט הלוי.

אבל להדליק מצפנים ממש כלשון הפשוט של הרמ"א נריך ציאר באמת, ואולי י"ל למש"כ בתשובת הריב"ש סי' קי"א כ' וז"ל, המנהג הזה להדליק צבית הכנסת מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולים לקיים המצוה כחקנה כל אחד צביתו שהיא להניחה על פתח ביתו מבחוץ וכו' וכיון שעתה שיד האומות תקפה עלינו ואין אנו יכולים לקיים המצוה כחקנה, ומדליק כ"א בפתח בית מצפנים ואין כאן פרסומי ניסא כי אם לצני ציתו לצד לזה הנהיגו להדליק צביהכנ"ס לקיים פרסומי ניסא וכו', ועיין במה שבארתי בזה באורך בשבט הלוי ח"ד סי' ס"ה, ולענינו יראה דישנם צ' פרסומי ניסא פרסומי ניסא לעצמו ולבני ביתו דגר איש וביתו דמתקיים בכל אופן, ודין שני פרסומי ניסא לרצים דמתקיים ע"י שמיים על פתח הבית ועל פתח החצר, וכיון שהיו זמנים שלא יכלו לקיים נד זה של המצוה נתקנו להדליק צבתי כנסיות לפרסם גם הנס צרבים כמש"כ הריב"ש כנ"ל, ותקנה זו קיימת שוב אין להרעיש על מה שלא מניחים בפתח הבית כיון דפרסום הנס צרבים עכ"פ מתקיים בחלקה הגדול ע"י ההדלקה צבתי כנסיות וכו', כנלענ"ד עכ"פ דרך למוד זכות. **מש"כ** לעשות הפחילות מזמר גפן דוקא אני לא שמעתי בזה דבר, ומש"כ בענין זמן ההדלקה בזה"ו פשיטא דהמצוה להקדים כעין שורש תקנתם בתחלה.

והריני דוש"ת באהבה מצפה לרחמי ה'

סימן פה

בשו"ע סי' תרע"א ס"ו: ובצית הכנסת מניחו בכותל דרום ומדליקין ומצרכין משום פרסומי ניסא, ואין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת ונריך לחזור ולהדליק צביתו. **בתשובת** הריב"ש סי' קי"א ובבאר הגולה כתב דאעפ"י שאין מצרכין על המנהג מכ"מ כאן מצרכים

דמנהג חשוב הוא כמו הלל דר"ח, וידוע דהחכם צבי בתשובה סי' פ"ח נתקשה דהא המחבר עצמו פוסק לעיל סי' תכ"ב דגם צניבור לא מצרכים צהלל דר"ח.

איברא צביאור הגר"א כ' יסוד מנהג הדלקת בית הכנסת דהרא"י מהלל ליל פסח צביהכנ"ס משום פרסומי ניסא וכו', ובזה לכאורה א"ש גם פסק השו"ע דהא פסק לעיל סי' תפ"ו ס"ד דמצרכים על הלל זה, הרי דמנהג הלל לפרסומי ניסא עדיף ממנהג הלל דר"ח.

אמנם כד דייקת זה אינו, דשאני הלל דליל פסח דנתי דעיקר התקנה היתה לומר הלל על הכוס מכ"מ אם צריך כבר על הלל בית הכנסת יוצא ג"כ ושוב אין מצרך על הלל של כוס וכמנהגינו, ובזה העדיפו לצרך על הלל בית הכנסת משום דאית צ"י גם פרסום נס צרוב עם וכמבואר להדיא לעיל בטור סוס"י תע"ג, וא"כ מה דמות להא דידן שאינו יוצא בזה ומצרך צבית לנאת והצרכה צביהכנ"ס אך על המנהג.

ויראה מזה דגם הגר"א לא זיין זה למקור המנהג לצרך, אלא להוכיח עדיפות פרסום הנס צבית הכנסת צרוב עם, אבל בסבת הדבר שמצרך אעפ"י שאין מצרך צהלל דר"ח הוא כמש"כ בשבט הלוי ח"א סי' קפ"ה דכל חוספת פרסומי ניסא הוא בכלל תקנת המצוה שיסודו פרסומי ניסא ונהי דאין יוצא שם מכ"מ חלק פרסומי קיימו, ולא מצביא לדעת הסוצרים בראשונים דאם אין לו בית כלל להדליק וגם אינו במקום שאחרים מדליקים עד שיצרך על הראיה שעשה נסים דהדין הוא שידליק בעצמו כדי לראות הנס, כמש"כ במאירי שבת כ"ג ע"א, ואז מצרך על ההדלקה ג"כ אף שלא נשאר לו רק חלק פרסומי ניסא, וחוצה צית אין לו כלל, אלא אף להחולקים ע"י שאני יחיד שאין פרסום הנס שלו לצד חשיב לצרך עליו, אבל חשיבות פרסום הנס צניבור גם לדין עדיף וא"כ מנהג זה נסמך לחיוב מצוה עזמה, ואינו דומה להלל דר"ח, וא"ש פסק השו"ע, ולרמ"א בלא"ה א"ש כיון דפסק סי' תכ"ב דמצרכים אהלל דר"ח, ועיין עוד בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' ס"ה.

סימן פו

ב"ה

ראיתי בספר יד המלך צרמז"ס פ"ג דחנוכה ה"ה דנתקשה בזה דקיי"ל שם והוא מש"ס ערכין י' דשמונת ימי חנוכה גומרין את ההלל, ונתקשה הגאון דמ"ט לא תקנו גם קריאת מגילה, וקושיתו עפ"י ש"ס דמגילה י"ד ע"א, דדרשו ק"י גמור אם משעבד לגאולה אמרינן שירה ממות לחיים לא כ"ש, ומזה תקנו נציאים חיוב קריאת מגילה, ופרץ הש"ס דא"ה הלל נמי נימא ומת' בגמרא דאין אומרים הלל על נס שבחו"ל, הרי דאם ה"י נס שבא"י ה"י מקום לשיניהם לקריאת מגילה וגם הלל וכיון דבחנוכה דהוא נס שבא"י איכא נמי האי ק"י דאם משעבד לגאולה, ממות לחיים לא כ"ש, דהא נחומים היו אז צין לשעבד צין לגזירת מיתה א"כ למה לא תקנו תרתי,